

EX
PO

THE
TERRACOTTA
ARMY 兵马俑

AND THE FIRST EMPEROR OF CHINA

LERARENGIDS

INLEIDING

Welkom bij de tentoonstelling Terracotta Army en de eerste keizer van China, een fascinerende reis door de geschiedenis en cultuur van het oude China. De tentoonstelling is gewijd aan een van de spectaculairste archeologische ontdekkingen van de twintigste eeuw, namelijk het terracottaleger van Qin Shi Huangdi, de eerste keizer van China.

Dankzij reconstructies, video's en maquettes is de tentoonstelling Terracotta Army en de eerste keizer van China een unieke en meeslepende ervaring. Je leerlingen kunnen natuurgetrouwe reproducties van terracottabeelden en kunstvoorwerpen uit de betrokken periode bewonderen. Daardoor krijgen ze een beter begrip van het oude China, en ook van onderwerpen als geschiedenis, archeologie, kunst en geesteswetenschappen.

Bij het bedenken en realiseren van tentoonstellingen is het educatieve voor ons prioritair. Speciaal voor deze gelegenheid maakten we een gids om leraren te ondersteunen in hun educatieve benadering. Het lesmateriaal is geschikt voor alle niveaus, maar is vooral toegespitst op het secundair onderwijs.

We wensen je veel plezier!

INHOUD

- p.4** 1. Het graf en het terracottaleger
- a) Ontdekking
 - b) Het graf
 - c) Het “begraven” leger
 - d) Fabricagegeheimen
- p.12** 2. Tijdlijn
- p.14** 3. Regeerperiode van de eerste keizer
- a) Politieke context
 - b) Oorsprong
 - c) De keizer
 - d) Het einde van de Qin-dynastie
- p.22** 4. Bijkomend materiaal
- p.24** 5. Praktische inlichtingen

1. HET GRAF

HET TERRACOTTA LEGER

Qin Shi Huangdi, de eerste keizer van China, liet zijn graftombe nog tijdens zijn leven bouwen, van 246 tot 210 v.Chr. Om deze ongelofelijke necropool met een oppervlakte van ongeveer 56 vierkante kilometer te bouwen waren gedurende 36 jaar meer dan 720.000 arbeiders nodig. Maar door de onverwachte dood van de eerste keizer konden de werkzaamheden niet worden voltooid. Dit mausoleum, een reusachtig ondergronds paleis, is een van de grootste schatten van de mensheid. Meer dan 2000 jaar lang waakten zo'n 8000 standbeelden over het graf van de overleden keizer.

a) Ontdekking

De ontdekking van het terracottaleger was een gelukkig toeval. De locatie van de grafheuvel met het graf van de eerste keizer was natuurlijk al lang bekend, maar tot vijftig jaar geleden besepte niemand dat zich in de omgeving diverse kuilen en voorwerpen bevonden. Voor de onthulling werd in geen enkele tekst melding gemaakt van het bestaan van het terracottaleger. De eerste fragmenten van de uitzonderlijke schat werden gevonden in maart 1974, in de buurt van Xi'an, de hoofdstad van de huidige provincie Shaanxi. Zes landbouwers wilden een nieuwe waterput graven om hun persimmonplantages te irrigeren, maar op de uitgekozen plek stuitten ze op terracottascherven. Een paar dagen later hadden vier meter diep gegraven en kwamen uit op een laag verbrande aarde, waar ze herkenbare onderdelen van standbeelden, kruisboogschietters en bronzen pijlpunten blootlegden.

Drie maanden later begaf een team archeologen zich ter plaatse. Eerst dachten ze dat de opgegraven voorwerpen dateerden van de Qing-dynastie (1644-1911), maar ze bleken veel ouder. Op 11 juli 1975 werden de voorwerpen officieel geïdentificeerd als onderdeel van het terracottaleger van de eerste keizer van China. Een jaar later ontstond het plan om aan de necropool en het terracottaleger een museum te wijden, dat in 1979 werd ingehuldigd. Tegelijk vond een eerste campagne van systematische opgravingen plaats op een oppervlakte van 20 vierkante kilometer (de necropool beslaat in totaal 56 vierkante kilometer). De plek werd in 1987 opgenomen op de UNESCO-Werelderfgoedlijst en sindsdien heeft het terracottaleger een beschermde status.

Alle kleifiguren in dit leger zijn iets groter dan ware grootte. De staande krijgers meten 1,80 tot 2,02 meter en wegen 120 tot 200 kilogram. Ze zijn ook verschillend qua gezicht, positie van armen en handen, uniform en hoofddeksel. De Italiaanse term 'terracotta' (ook in het Engels gebruikt) verwijst naar gebakken aarde. Het betreft een ongeglazuurde klei die op een relatief lage temperatuur wordt gebakken.

Het terracottaleger stelt de verschillende onderdelen van een leger op het slagveld voor. Tijdens zijn leven was de eerste keizer verantwoordelijk voor een groot aantal doden tijdens de Chinese eenmakingsoorlogen. In de ogen van de Chinezen kon Shi Huangdi dus wel eens te maken krijgen met heel wat boze, ontevreden doden, ook van zijn eigen troepen. Het terracottaleger was daarom bedoeld om de keizer te beschermen tegen een aanval van de geesten van de afgeslachte legers en de op wraak beluste krijgers van zijn eigen leger. Zoals bij een echte aanval stonden de troepen van het terracottaleger opgesteld met het gezicht naar het oosten, tegenover de bergen waaruit de vijand tevoorschijn kon komen.

b) Het graf

De necropool van de eerste keizer van China werd gebouwd in de buurt van de Qin-hoofdstad Xinjiang, een andere plek dan die waar zijn eigen voorouders begraven lagen. Zo wilde de eerste keizer op symbolische wijze laten zien dat hij ook zonder hen zijn suprematie kon verzekeren.

De necropool is als een waar hiernamaals voor de keizer en zijn omgeving. Ze lijkt sterk op zijn paleis, hof en leger tijdens zijn leven. Sterker nog, de necropool staat voor het universum, dat om de keizer draait. Shi Huangdi had namelijk de ambitie om een kosmisch heerser te zijn.

Tijdens zijn leven voerde Shi Huangdi het bevel over honderdduizenden soldaten en ambtenaren. De honderden kuilen en graven van hoogwaardigheidsbekleders in de necropool moesten de grootsheid en glorie van dat rijk weerspiegelen. De kuilen herbergen niet alleen het terracottaleger, maar ook beelden van ambtenaren, acrobaten, worstelaars, musici, stalknechten, paarden enzovoort. De individuele en collectieve graftombes zijn de laatste rustplaats van honderden arbeiders en hoogwaardigheidsbekleders die Shi Huangdi in de dood volgden, al dan niet uit vrije wil. Daarbij horen ook skeletten van dieren, bijvoorbeeld paarden en tamme vogels.

In de necropool ligt het graf van de eerste keizer midden in een reusachtige grafheuvel. Het heeft dezelfde symbolische functie als een berg. Bergen stonden bekend als de woonplaats van goden, geesten en mensen die aan de dood ontsnappen en onsterfelijk geworden waren. Tot op heden is het graf niet blootgelegd.

De tumulus wordt beschermd door een dubbele omwalling en was oorspronkelijk wellicht bijna honderd meter hoog. Door erosie is hij ingekort tot 76 meter, maar hij steekt nog altijd hoog boven de omringende vlakke uit. De rechthoek was oorspronkelijk 515 meter lang (noord-zuid) en 485 meter breed (oost-west). De grote buitenmuur van de tumulus was bijna 3 kilometer lang en 1,35 kilometer breed. De binnenste omwalling was ongeveer 1,8 kilometer lang en bijna 800 meter breed. Hun exacte hoogte is tot op vandaag onbekend.

Tot nog toe hebben de archeologen nog niet getracht toegang te krijgen tot de grafkamer van de eerste keizer van China. We weten wel dat ze zich 30 tot 40 meter onder het oorspronkelijke grondniveau bevindt, dat ze twee buitenmuren had en gevuld was met kostbare voorwerpen. Volgens de archeologen is ze 80 meter lang (oost-west), 50 meter breed (noord-zuid) en 15 meter hoog. Voortgaand op de graven van andere Chinese hoogwaardigheidsbekleders zou het graf van de eerste keizer verschillende, onderling verbonden kamers moeten hebben. Gezien het geheel niet symmetrisch is, lijkt het ook aannemelijk dat de bouwplannen in de loop van de werkzaamheden herhaaldelijk werden gewijzigd, met stapsgewijze toevoegingen.

Het bouwen van de grafkamer was een gigantische klus. Ten eerste moesten waterlopen worden omgeleid om te voorkomen dat de grafkamer zou overstromen. Ten tweede moesten de bouwers een kuil graven met een oppervlakte die veel groter was dan die van de tumulus, om al het voor de bouw vereiste materiaal en gereedschap te kunnen vervoeren. De hellingen naar de bodem van de kuil mochten niet te steil zijn om het werk voor de bouwers niet te bemoeilijken, en ze waren waarschijnlijk honderden meters lang.

In 1980 bleek uit een eerste bodemonderzoek dat het kwikgehalte in de necropool ongewoon hoog was in een gebied van ongeveer 1,2 vierkante kilometer in het centrum van de tumulus. De hoogste concentraties werden vlak bij de tombe zelf aangetroffen.

In 2003 leverden twee andere geofysische studies resultaten op waardoor de geschriften van Sima Qian, de belangrijkste geschiedkundige van het oude China, werden bevestigd. In zijn kronieken vermeldde hij dat het kwik werd gebruikt om in de graftombe een kaart van de stromen en rivieren van het rijk te reproduceren. Afhankelijk van de locatie van de graftombe lijken de kwikconcentraties zelfs te variëren in verhouding tot de feitelijke dichtheid van de verschillende waterwegen in het rijk.

c) Het “begraven” leger

Het terracottaleger is verdeeld over drie hoofdkuilen en telt in zijn gelederen infanteristen van twee soorten, namelijk soldaten van de zware en van de lichte infanterie. Ze vochten allen te voet en beschikten niet over wapens zoals kruis- of andere bogen. Sommige eenheden hingen af van een strijdswagen, andere traden autonoom op. Troepen die een strijdswagen vergezelden, maakten altijd deel uit van de zware infanterie. De betrokken soldaten droegen een beschermende wapenrusting gemaakt van kleine, met lak geharde en met gekleurde draden aaneengenaaide stroken leer.

Andere infanteristen waren soms uitgerust met een harnas, maar gingen meestal gekleed in een eenvoudig lang gewaad. Door die lichtere uitrusting waren ze mobieler dan de zware infanteristen. Mogelijk waren de lichte infanteristen, die vooraan op het slagveld stonden, rekruten die nog geen harnas mochten dragen. Dat privilege was voorbehouden aan meer ervaren krijgers, die één of meer veldslagen hadden overleefd. Infanteristen waren bewapend met allerlei wapentuig: korte en lange zwaarden, speren, hellebaarden, en bijlen en dolken van verschillende lengtes.

De Chinezen gebruikten paarden meer dan duizend jaar lang alleen als trekdieren. In 307 v.Chr. droeg koning Wuling van Zhao zijn troepen op paarden te gebruiken en, in navolging van de nomaden, broeken te dragen in plaats van gewaden.

Te oordelen naar het kleine aantal paarden en ruiters in kuil 2 en hun totale afwezigheid in kuil 1 had de cavalerie tijdens de Chinese eenmakingsoorlogen waarschijnlijk maar een ondersteunende functie.

In de schriftelijke overlevering betreffende het oude China wordt de boog al vermeld vanaf de Zhou-dynastie, aan het einde van het tweede millennium v.Chr. Boogschutters genoten altijd een speciale status binnen het leger, omdat je een lange leertijd moest doorlopen eer je met dat wapen overweg kon.

Zo'n 40.000 pijlpunten werden gevonden in kuil 1 van het terracottaleger, voornamelijk op de flanken en aan de voorzijde. De pijlkokers van de boogschutters konden 100 pijlen bevatten; in de kuil werden punten in honderdtallen gevonden. Deze krijgers, gekleed in lange gewaden, werden ingezet naast kruisboogschutters. Er waren ook eenheden van bereden boogschutters, naar het voorbeeld van de nomadische volkeren.

Al heel vroeg bedachten de Chinezen efficiënte harnassystemen. Er bevonden zich de facto nooit minder dan drie krijgers in een wagen, met links van de bestuurder een boogschutter en rechts een speervechter. In het terracottaleger vallen de wagenbestuurders, afhankelijk van het type bescherming, in twee categorieën. Bij de eerste beschermt het harnas met 197 stroken alleen de borst. In het tweede geval bedekt het harnas, dat met zijn 327 stroken veel massiever is, de romp, rug, nek, armen en handen. De bestuurders hebben hun armen naar voren gebogen om de teugels vast te houden. De krijgers aan weerszijden houden één arm gestrekt, met een platte hand om de rand van de wagen vast te houden, en de andere arm omhoog met een wapen.

De eerste keizer verscheen niet vaak op het slagveld en vocht er waarschijnlijk zelf nooit. Om oorlog te voeren vertrouwde hij op zijn generaals. Er was een ritueel aan het begin van een militaire campagne waarbij de vorst zijn opperbevelhebber een bijl overhandigde, om zo symbolisch aan te geven dat die laatste de wettelijke bevoegdheid had om de vijand te doden of mannen terecht te stellen die zijn bevelen niet opvolgden.

In het terracottaleger werden de beelden van tien generaals gevonden: negen in kuil 1 en één op een strijdwagen in kuil 3. Acht van deze hoge officieren dragen een wapenrusting, twee dragen gewaden.

De onderdanen van de eerste keizer hechtten veel belang aan hun hoofddekseel, dat hun status aangaf. Gewone krijgers droegen een bolknot boven op het hoofd. Sommige gepantserde krijgers droegen een platte knot achter op het hoofd, waardoor ze een helm konden dragen. Officieren droegen een platte knot en een hoofddekseel. Het hoofddekseel van lage officieren had één plooi, dat van officieren met een middelbare rang twee plooiën, en dat van generaals was versierd met fazantenveren.

De wapens van de krijgers van het terracottaleger zijn geen reproducties. Volgens wetenschappers werden ze tijdens de eenmakingsoorlogen waarschijnlijk in echte situaties gebruikt. Er werden er ongeveer 40.000 gevonden in kuil 1, voor het grootste deel trekkers van kruisbogen en pijlpunten, verspreid over de voorzijde en de flanken van het terracottaleger.

d) Fabricagegeheimen

In tegenstelling tot wat je zou kunnen denken waren de makers van de terracottabeelden helemaal geen kunstenaars of beeldhouwers. Mogelijk gaat het om pottenbakkers die zich specialiseerden in het maken van voor afwatering gebruikte buizen in terracotta. Het kunnen ook arbeiders zijn geweest in de constructieateliers van het keizerlijk paleis en de graf tomben van hoogwaardigheidsbekleders. De voormannen van die ateliers zijn te herkennen aan de zegels die ze vóór het bakken op de afgewerkte beelden aanbrachten.

Van de 720.000 arbeiders die meewerkten aan de bouw van de necropool vormden de beeldmakers maar een minderheid. Er waren er waarschijnlijk iets meer dan duizend in totaal, verdeeld over zelfstandige teams met elk een voorman en een tiental assistenten.

De beelden wegen 150 tot 200 kilogram. Ze zijn allemaal gemaakt van klei uit de berg Li, waar de necropool werd gebouwd. Gezien de bijna constante kwaliteit van alle beelden werd de klei waarschijnlijk op één plek bereid, alvorens ze naar behoefte aan de diverse boetseerateliers werd geleverd.

De beelden zijn het resultaat van de assemblage van zeven, vooraf gemodelleerde basisonderdelen: het voetstuk, de voeten, het deel van de benen dat onder de kleren uitsteekt, de romp, de armen, de handen en het hoofd. Eerst kwam het voetstuk, dan de voeten (in sommige gevallen werden de voeten samen met het voetstuk gemodelleerd), dan de onderbenen en dan de romp. Het voetstuk, de voeten en de benen waren bijzonder stevig, zodat ze het gewicht van de rest van het beeld konden dragen. Vervolgens werden de armen met vochtige klei aan de romp gelijmd. Het geprefabriceerde hoofd kon dan in een speciale gleuf worden gestoken boven aan de romp, ook weer met vochtige klei. Tot slot werden de handen in de mouwgaten van de kleren bevestigd, soms met houten pennen.

Om zoveel beelden te kunnen vervaardigen moesten de productieprocessen eenvormig worden gemaakt. Daarom werden de verschillende onderdelen van de beelden gemaakt met een beperkt aantal mallen, zodat dezelfde onderdelen altijd opnieuw konden worden gemaakt. Hoewel er variaties bestonden van werkplaats tot werkplaats zijn er maar drie soorten voetstukken, twee soorten voeten, drie soorten schoenen, vier soorten laarzen, twee soorten benen, acht soorten rompen en twee soorten wapenrustingen. Net zo goed zijn er maar twee soorten handen: gestrekt en gebogen. Hoofden zijn gestandaardiseerd: er zijn acht typen en ook het aantal gezichten is beperkt.

Die drang tot standaardisatie verklaart ook waarom de beelden opmerkelijk constante afmetingen hebben. De beelden van staande soldaten bijvoorbeeld zijn op een paar uitzonderingen na 1,85 tot 1,90 meter hoog, inclusief het voetstuk. De voeten zijn 25 tot 29 centimeter lang. De omtrek van de torso's bedraagt 85 tot 107 centimeter. De hoofden variëren in breedte van 19 tot 23 centimeter. De hoogte van de gezichten varieert van 19 tot 20 centimeter.

Naast elkaar in de kuilen geven de beelden een indruk van grote diversiteit, vooral wat de gelaatsuitdrukking betreft. Hoe kregen de ambachtsslui dit voor elkaar, vermits de beelden met een beperkt aantal mallen werden gemaakt?

De sleutel tot het mysterie ligt in de afwerking van de beelden vlak voor het bakken. Tijdens die laatste fase vormden de aardewerkers de beelden individueel met de hand, in het bijzonder de details van het gezicht. Daarbij gebruikten ze een aantal trucjes. Zo veranderden ze de gelaatsstreken, snor, baard, wenkbrauwen en oren (die laatste konden vooraf worden geboetseerd). Ze maakten insnijdingen in de losse klei om een textuureffect te verkrijgen, vooral bij het hoofddekseel. Ze veranderden de hoek van de armen en de positie van handen en vingers, al naargelang de krijger een infanterist, kruisboogschutter of koetsier was.

Na het bakken werden de beelden beschilderd, meer bepaald de kleren en (vooral) de gezichten, waardoor ze qua uitdrukking nog gevarieerder werden. Uiteindelijk heeft elke figuur zijn specifieke trekken gekregen: lage of hoge graad, jong of oud, boos of bedachtzaam, blij of verdrietig, waakzaam of ontspannen enzovoort.

Na het bakken werden de beelden beschilderd met een lak waaraan glanzende pigmenten waren toegevoegd. Daardoor gingen ze er nog realistischer uitzien. Bepaalde onderdelen, waaronder de gezichten, kregen zelfs twee lagen.

Tegenwoordig zijn de rijke kleuren van de beelden nog moeilijk met het blote oog te zien. In de open lucht gaat de laklaag al snel barsten en verbleken. Dat verklaart grotendeels waarom de Chinezen zo terughoudend zijn om de beelden die zich nog in de necropool bevinden op te graven. Gelukkig heeft de wetenschap intussen niet stilgestaan, waardoor de oorspronkelijke kleuren van de opgegraven beelden beter kunnen worden bewaard. In 2010 werden nog eens 114 krijgersbeelden opgegraven en behandeld met een transparante beschermlaag. Vervolgens werden ze bestraald in een deeltjesversneller, waardoor de coating zich als een plastic film boven op de beelden hechtte.

2. TIJDLIJN

2700 v.Chr.

regeerperiode van de legendarische Gele Keizer

ca. 2100 v.Chr.

Xia-dynastie

ca. 1600 v.Chr.

Shang-dynastie

ca. 1046 v.Chr.

Westelijke Zhou-dynastie

770 v.Chr.

Oostelijke Zhou-dynastie

697 v.Chr.

Qin-dynastie

259 v.Chr.

geboorte van Ying Zheng van Qin, de toekomstige eerste keizer van China

202 v.Chr.

Westelijke Han-dynastie

9

Xin-dynastie

23

Oostelijke Han-dynastie

220

tijdperk van de Drie Koninkrijken

265

Jin-dynastie

420

Zuidelijke en Noordelijke Dynastieën

581

Sui-dynastie

618

Tang-dynastie

907

tijdperk van de Vijf Dynastieën en Tien Koninkrijken

960

Song-dynastie

1279

Yuan-dynastie (Dzjengis Khan)

1368

Ming-dynastie

1644

Qing-dynastie

1912

Republiek China

1935

Mao's Lange Mars

1937

Japanse invasie

1949

Volksrepubliek China

1974

ontdekking van het Terracottaleger

3. REGEERPERIODE VAN DE EERSTE KEIZER

a) Politieke context

In de vijf eeuwen voor de eerste keizer aan het bewind kwam, was 'China' een uitgestrekt gebied dat ongeveer een kwart van de oppervlakte van het huidige China besloeg. Het bestond uit zeven koninkrijken die voortdurend oorlog voerden en waarvan het Qin-koninkrijk er één was. De eerste hertog van Qin regeerde van 697 tot 678 v.Chr. Qin was toen een vazalstaat van de Oostelijke Zhou, gelegen ten noordwesten van hun invloedssfeer. De staat Qin stond vooral bekend om zijn paardenfokkerijen. In de loop der eeuwen volgden 24 hertogen elkaar op. In 325 v.Chr. liet Huiwen van Qin zich voor het eerst koning noemen. Een eeuw later werd Ying Zheng de zesde koning van Qin en vervolgens de eerste keizer onder de naam Qin Shi Huangdi.

De staten van centraal China meenden dat de Qin geen echte Chinezen waren en er barbaarse gewoonten op na hielden, te vergelijken met die van de nomadische volksstammen waarmee ze in contact stonden. In 266 v.Chr. zei de koning van Wei over de koning van Qin: 'Hij heeft het hart van een tijger of een wolf. Hij weet niets van traditionele manieren, fatsoenlijke verhoudingen en deugdzaam gedrag.' Die reputatie is wellicht onterecht. Volgens oude teksten en archeologisch bewijsmateriaal, bijvoorbeeld in graven gevonden voorwerpen, onderhielden de Qin en de Oostelijke Zhou lange tijd hartelijke banden.

In werkelijkheid veranderden de zaken vanaf de vierde eeuw v.Chr., toen de staat Qin aan een agressieve expansiepolitiek begon, waardoor de Oostelijke Zhou werden vernietigd. Het koninkrijk van de Oostelijke Zhou verdween in 256 v.Chr. In 221 v.Chr., na 35 jaar eenmakingsoorlogen, zegevierden de Qin over alle andere koninkrijken en namen ze de plaats van de Zhou-dynastie in.

b) Oorsprong

Shi Huangdi's troonsbestijging wordt deels verklaard door zijn afkomst. Lü Buwei (ca. 291-235 v.Chr.) werd geboren in Wangdi, in het koninkrijk Wei. Hij was een rijke koopman, een beroep dat door de toenmalige edelen en geleerden alom werd veracht. Desondanks leerde hij in 267 v.Chr. prins Yi Ren kennen, een lid van de koninklijke Qin-familie en toen een gijzelaar van het koninkrijk Zhao. In die tijd was het gebruikelijk dat secundair geachte leden van koninklijke families naar andere koninkrijken werden gestuurd om de naleving van een verdrag te garanderen.

Prins Yi Ren was niet voorbestemd om zijn vader, de hoogbejaarde koning Zhaoxiang, op te volgen. Maar met zijn rijkdom en welsprekendheid slaagde Lü Buwei erin hem handig te positioneren qua opvolging. In 251 v.Chr. stierf koning Zhaoxiang. Hij werd opgevolgd door zijn zoon, prins Anguo, maar die stierf al een paar maanden later. Yi Ren werd toen koning van Qin en nam de naam Zi Chu aan. Lü Buwei werd zijn kanselier, waarmee hij in de geschiedenis van het oude China de enige man van zijn stand was die ooit zo'n belangrijke positie bekleedde.

Lü Buwei had een concubine, Vrouwe Zhao, die wordt beschreven als een uitzonderlijk mooie courtesane en danseres. Zij trok de aandacht van prins Yi Ren, die Lü Buwei dwong haar aan hem af te staan als zijn vrouw, waardoor ze koningin werd. Uit die verbintenis werd prins Ying Zheng, de toekomstige eerste keizer, geboren. Vrouwe Zhao en haar jonge zoon werden niettemin gijzelaars in het koninkrijk Zhao, waarschijnlijk ook weer om de naleving van een verdrag te garanderen. In 251 v.Chr. maakte Lü Buwei gebruik van zijn invloed en rijkdom om Vrouwe Zhao en de jonge prins uit het koninkrijk Zhao te laten ontsnappen.

Na de vroegtijdige dood van koning Zi Chu in 247 v.Chr. werd kanselier Lü Buwei regent van het koninkrijk Qin. Een jaar later werd prins Ying Zheng tot koning uitgeroepen. Gezien zijn jonge leeftijd – hij was pas 13 – werd Lü Buwei regent en dit zolang de prins minderjarig was. In 238 v.Chr. werd prins Ying Zheng 21 en kon hij volwaardig koning worden. Daardoor kwam een einde aan het regentschap van kanselier Lü Buwei, die zich in 235 v.Chr. van het leven beroofde.

c) De keizer

Li Si (ca. 280-208 v.Chr.), een geleerde van bescheiden afkomst, volgde Lü Buwei op. Tot de dood van de keizer bekleedde hij de post van kanselier en hij was tijdens diens hele regeerperiode zijn belangrijkste adviseur. Onder zijn leiding werden tussen 230 en 221 v.Chr. de laatste koninkrijken die nog buiten de Qin-controle vielen militair veroverd of tot overgave gedwongen. In 221 v.Chr. zegevierde koning Ying Zheng van Qin over het laatste koninkrijk, dat van Qi. Meteen daarna riep hij zichzelf uit tot eerste keizer en nam de naam Qin Shi Huangdi aan, wat 'de verheven vorst' betekent, een verwijzing naar de Drie Verhevenen en de Vijf Oerkeizers, de legendarische vorsten van het derde millennium v.Chr. Voor het eerst in haar geschiedenis stond de Chinese beschaving onder het gezag van één enkele heerser, over een gebied dat een kwart van de oppervlakte van het huidige China besloeg.

De eerste keizer was een visionair, megalomaan en tiran. Hoewel zijn heerschappij van korte duur was, zou hij zijn stempel drukken op de verdere geschiedenis van China.

Administratieve hervormingen

Met zijn machtige legers overwon Qin Shi Huangdi zijn rivalen en wist hij China een te maken. Een andere reden voor het succes van de Qin-dynastie is minder spectaculair, namelijk grote administratieve hervormingen. Die stoelden op de legalistische denkbeelden die ten tijde van de eerste keizer werden verdedigd door zijn kanselier Li Si. De Qin waren niet de enigen die dergelijke hervormingen doorvoerden, maar zij waren wel het doeltreffendst. Een en ander ving aan in 356 v.Chr., een eeuw voor de geboorte van Shi Huangdi, onder leiding van Shang Yang, kanselier van hertog Xiao. Shang Yang organiseerde de staat volgens persoonlijke verdienste, wat toen een nieuw principe was. Vanaf dan werd persoonlijke verdienste als waardevoller en nuttiger beschouwd voor het koninkrijk dan hoge geboorte of een illustere voorouder. Acties die het koninkrijk ten goede kwamen, moesten worden beloond.

Kanselier Li Si zat onder meer achter de toenmalige hervorming van het Chinese schrift. In het nieuwe rijk was het belangrijk dat alle documenten van de keizerlijke administratie op een uniforme manier tot stand kwamen en daarom moesten de verschillende schriftsystemen eenvormig worden gemaakt. Li Si zou daarom een systeem van ideogrammen hebben bedacht dat uniformer en eenvoudiger was. Onder het eerste keizerrijk werden ook maten en gewichten gestandaardiseerd en werd het slaan van munten geüniformeerd. In de loop der tijd heeft geld in China uiteenlopende vormen aangenomen. In de vroegste perioden waren naast goud en zilver ook schelpen en de schilden van schildpadden in gebruik. In de vierde eeuw v.Chr. werden bronzen munten in de vorm van alledaagse voorwerpen gebruikt: spaden, messen en dergelijke. Aan het einde van zijn regeerperiode, omstreeks 210 v.Chr., verbood de eerste keizer de productie en het gebruik van spade- en messenmunten. Hij legde als enige munteenheid de sapeke of 'qian' op, die al eeuwen voor hem in gebruik was: een ronde munt met in het midden een vierkant gat. Om ze gemakkelijker te kunnen vervoeren werden de sapekkes bijeengehouden met een touw door het centrale gat, waardoor touwen van verschillende hoeveelheden ontstonden.

Er vonden verschillende hervormingen plaats om de staatskas te spekken, een massaleger op de been te brengen en de landbouwproductie te verhogen. Er kwam een bevolkingsregister, belasting op handel en inkomstenbelasting. Er werd een dienstplichtsysteem opgezet om soldaten te rekruteren, en via irrigatieprogramma's en het koloniseren van nieuw land werd de landbouw aangemoedigd.

De grote kracht van het rijk was het gecentraliseerde bureaucratische bestuur. Shi Huangdi schafte alle lokale leengoederen en vorstendommen af, en maakte de adel vleuggellam. Het rijk werd verdeeld in 36 commanderijen, elk bestaand uit verschillende prefecturen onder de verantwoordelijkheid van een door de centrale overheid benoemde en op elk moment afzetbare bestuurder. Nieuw veroverde gebieden werden niet langer leengoederen die aan een geallieerde vazal werden toegekend, maar commanderijen of prefecturen. Daardoor beschikte geen enkele edelman nog over de middelen om zich tegen de vorst te verzetten. Overal werd een groot aantal administratieve medewerkers aangesteld, met uiteenlopende en hiërarchische functies. Het feodale systeem had afgedaan...

Die hervormingen werden niet altijd goedschiks aanvaard. In 213 v.Chr. stelde een geleerde de nieuwe zelfbenoemde keizer voor leengoederen toe te kennen aan wie hem loyaal hadden gesteund. Kanselier Li Si reageerde met een edict waarin hij die suggestie als rampzalig van de hand wees. Daar liet hij het trouwens niet bij. Met toestemming van de keizer beval hij dat alle 'klassieke' boeken binnen een maand moesten worden verbrand. Veel daarvan hadden betrekking op de idealen van de oude adel. Alleen werken over waarzeggerij, geneeskunde, land- en bosbouw bleven gespaard. Volgens latere bronnen werden ook 460 geleerden veroordeeld om levend te worden begraven, waarschijnlijk om te voorkomen dat als opruiend beschouwde ideeën mondeling zouden worden overgeleverd.

Een beleid van grote projecten

De Chinese Muur zoals we die nu kennen is van veel latere datum dan het tijdperk van de eerste keizer. Hij werd gebouwd tijdens de Ming-dynastie (1368-1644). Maar Shi Huangdi liet wel een vroege versie bouwen om de noordelijke grens van zijn rijk te beschermen tegen invallen door Mongoolse nomaden. De generaal die met de bouw ervan belast was, begon niet met een leeg blad. Sommige koninkrijken hadden al muren gebouwd, die hij vervolgens met elkaar verbond. Het was een gigantische onderneming, vooral ook omdat de generaal tegelijk honderden kilometers wegen liet aanleggen. Dergelijke constructies trotseren maar moeilijk de tand des tijds en tegenwoordig blijven er van de oorspronkelijke muur maar een paar stukjes over, meer bepaald in de provincie Gansu.

*In bruinrood de Chinese Muur van de eerste keizer,
in geel de Chinese Muur van de Ming*

Vanaf 219 v.Chr. liet de eerste keizer een reusachtig kanaal graven tussen een zuidelijke zijtak van de Yangtze en een noordelijke zijtak van de Westelijke Rivier. Dat kanaal vormde een riviervverbinding, door de provincies Hunan en Guangzhou, naar een kustgebied in de buurt van het huidige Hongkong. Het Grote Kanaal bestaat nog altijd; het is niet één waterweg, maar een systeem van afzonderlijke waterwegen waaraan al in de vijfde eeuw v.Chr. werd begonnen en dat pas eeuwen later werd voltooid. Via het Grote Kanaal werden de rijstgebieden in het zuiden verbonden met het noorden van het rijk, waar regelmatig graantekorten voorkwamen.

Huidige route van het Grote Kanaal.

Tijdens zijn regeerperiode reisde de keizer naar alle uithoeken van het land. Gedurende zijn laatste tien levensjaren maakte hij vijf inspectiereizen door het rijk.

Voor de keizer waren die reizen ook een gelegenheid om de met zijn ambt verbonden rituelen uit te voeren. In die tijd speelde de vorst ook een spirituele rol. Hij geloofde trouwens in een onsterfelijkheidselixier, waar hij aldoor naar bleef zoeken! Als door een ramp, bijvoorbeeld een aardbeving of een verwoestende storm, een ravage werd aangericht zagen velen daarin een teken dat een vorst uit de gratie van de hemel en de geesten was gevallen, omdat hij zich niet aan de rituelen had gehouden.

d) Het einde van de Qin-dynastie

Tijdens zijn vijfde rondreis door het rijk werd Shi Huangdi plotseling ziek. Hij stierf een paar dagen later, op 10 september 210 v.Chr. in de kustprovincie Shandong, in het noordoosten van het rijk. Hij was amper 49 jaar oud.

Shi Huangdi wilde dat zijn zoon prins Fu Su hem zou opvolgen. Maar door hofintriges werd aan zijn opvolgingswensen niet voldaan. De eunuch Zhao Gao, een jurist en specialist bestraffingen, was de assistent van kanselier Li Si. Bij de dood van de eerste keizer overtuigde hij Li Si ervan om in plaats van de door de overledene aangewezen erfgenaam diens andere zoon, prins Hu Hai, tot keizer te benoemen.

Zodra Hu Hai, die voortaan de naam Er Shi droeg, de troon besteeg, voerde de eunuch Zhao Gao een schrikbewind in het keizerrijk. Hij overtuigde de jonge keizer ervan twaalf prinses en tien prinsessen van koninklijke bloede te laten executeren. In totaal werden honderden mensen terechtgesteld. Zhao Gao liet Li Si vervolgens van verraad beschuldigen, dwong een valse bekentenis van hem af en veroordeelde hem tot de 'vijf martelingen'. Die uiterst wrede terechtstellingsmethode bestond uit amputatie van neus, oren en vingers, het tatoeëren van de beschuldigde, en ook zweepslagen, vierdelen en ontheiliging van het lijk door de romp in stukken te snijden en het hoofd publiekelijk te vertonen. Het toppunt was dat Li Si zelf de vijf martelingen had bedacht.

Tegelijk met de hofintriges begon het rijk langzamerhand in chaos te ontaarden. Er braken onlusten uit nauwelijks een paar maanden nadat keizer Er Shi (die in 207 v.Chr. zelfmoord pleegde) de troon had bestegen. Al snel werd het rijk door een burgeroorlog verscheurd. Liu Bang (ca. 256-195 v.Chr.), een man van bescheiden afkomst die na banditisme feiten herhaaldelijk met de Qin-justitie in aanraking was gekomen, kwam als overwinnaar uit de strijd en werd de eerste keizer van de Han-dynastie. Hoewel het rijk in de jaren na de regeerperiode van de eerste keizer uit elkaar viel, werd de eenheid onder de Han toch hersteld. In de vier eeuwen van 202 v.Chr. tot 220 n.Chr. wisten de Han-keizers de oppervlakte van China zelfs te verdubbelen door nieuwe gebieden te veroveren.

4. BIJKOMEND MATERIAAL

Hieronder vind je een selectieve bibliografie met een lijst van werken die je kunt raadplegen ter voorbereiding van je bezoek:

- Het eeuwige leger: het terracottaleger van de eerste keizer (2005), Roberto Ciarla, Lionello Lanciotti & Maurizio Scarpari (auteurs), Araldo De Luca (fotograaf)
- L'armée éternelle (2007), Niki Horin (auteur)
- Het terracottaleger: de krijgers van het oude China (2008), Renzo Rossi (auteur)
- The Cambridge History of China, vol. 1, The Ch'in and Han Empires, 221 B.C. – A.D. 220 (1986), Denis Twitchett & Michael Loewe (eds.)
- The First Emperor: China's Terracotta Army (2007), Jane Portal (ed.)
- Het terracotta leger: de eerste keizer van China en de geboorte van een natie (2009), John Man (auteur)
- China: A History, HarperCollins (2008), John Keay (auteur)
- Treasures of the Mausoleum of the First Qin Emperor (2013), Shaanxi Publishing Media Group, Shaanxi Travel and Tourism Press
- Terracotta Army: Legacy of the First Emperor of China (2017), Li Jian & Hou–Mei Sung (auteurs)
- Terracotta Warriors: History, Mystery and the Latest Discoveries (2019), Edward Burman (auteur)

Sommige fictiewerken verweven het Chinese terracottaleger in soms volledig verzonden verhalen, bijvoorbeeld L'armée de terre cuite van David L. Robbins, De tombe van de keizer van Steve Berry en Les guerriers de terre cuite van Michael S. Glickman.

We raden ook onderstaande documentaires aan:

- Terracotta Army: The greatest archaeological find of the 20th century – BBC News (in het Engels), te bekijken op YouTube: https://youtu.be/4c_ADqshdSA?feature=shared
- What makes the Great Wall of China so extraordinary – Megan Campisi and Pen-Pen Chen (in het Engels, met ondertitels), te bekijken op YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=23oHqNEqRyo>
- Mysteries of the Terracotta Warriors – Netflix, trailer te bekijken op YouTube: <https://youtu.be/9Msxc8AiTrc?feature=shared>

5. PRAKTISCHE INLICHTINGEN

TIJDSHEMA

- De tentoonstelling loopt van 9 oktober 2024 tot 9 maart 2025
- dinsdag t/m zondag: 10.00-18.00 uur (laatste bezoek om 16.30 uur)
- geopend op maandag tijdens schoolvakanties
- open op feestdagen, behalve op 25 december en 1 januari
- Een bezoek duurt 1 tot 1,5 uur

TARIEF VOOR SCHOLEN

- € 8 per leerling (op weekdays, alleen tijdens schoolperiodes), geen minimaal aantal deelnemers
- één gratis volwassen begeleider per groep van 15 leerlingen (bijkomende volwassen begeleiders betalen ook € 8)
- voorkeurtarief voor leraren op vertoon van de Lerarenkaart (met uitzondering van schoolbezoeken en speciale dagen)

INFORMATIE EN RESERVERING

- reservations@terracotta-exhibition.com
- +32 2 549 60 49

RONDLEIDING

Wil je nog meer uit je bezoek halen? Kies dan voor een rondleiding met gids. Tot 20 studenten per gids, kostprijs: €120 per gids. Reserveer tijdig, minstens 10 werkdagen vooraf.

HOE KOM JE ER TER PLAATSE ?

Tour & Taxis
Havenlaan 86C
1000 Brussel

- met de trein: station Brussel-Noord, op 10 minuten lopen van Tour & Taxis
- met de bus: parkeerterrein ter plaatse (tegen betaling)
- met de lijnbus: bussen 14, 15, 57, 88 en 89 – halte: Tour & Taxis
- met de tram: trams 51 en 93 – halte: Sainctelette
- met de metro: lijnen 2 en 6 – halte: IJzer of Ribaucourt

tempora[®]

fever

BRUZZ

TOUR & TAXIS

